

DEENSE MELKVEEHOUDERIJ KAMPT MET GROEIPIJNEN

In de Europese ranking prijken de Denen steevast aan de top met gemiddeld 1,3 miljoen l beschikbaar melkquotum per bedrijf. Ondanks een sterk uitgebouwde Deense landbouwondersteuning met grote verwerkende coöperaties, een optimale schaal en ruime beschikbaarheid van grond heerst er een grote crisis bij de Deense melkveehouders. – *Guy Vandepoel, adviseur rundveehouderij Boerenbond*

De voorbije zomer bezocht de themagroep Rundvee enkele melkveebedrijven in Denemarken. Zo kregen we zicht op de oorzaak van de Deense landbouwcrisis.

gemiddeld melkveebedrijf bestaat in Denemarken uit 142 melkkoeien met een melkproductie van 9020 l/koe. In 10 jaar is

het aantal bedrijven gehalveerd en verdubbelde de melkproductie per bedrijf! Op 690 bedrijven wordt zelfs meer dan

Schaalvergroting in de melkveehouderij

Het Deense landschap wordt bepaald door de graanteelt. Op ruim 57% van de oppervlakte landbouwgrond staan granen (tabel 1). De productie van brouwergerst is een belangrijke Deense specialiteit. Sinds de energiecrisis koopt de overheid stro op om in de centrale stookinstallaties van de steden te verbranden. Ook de Deense melkveehouderij is erg gespecialiseerd. Voor de campagne 2013-2014 zijn er 3682 bedrijven met een gemiddelde melkproductie van 1,28 miljoen l per bedrijf. Een

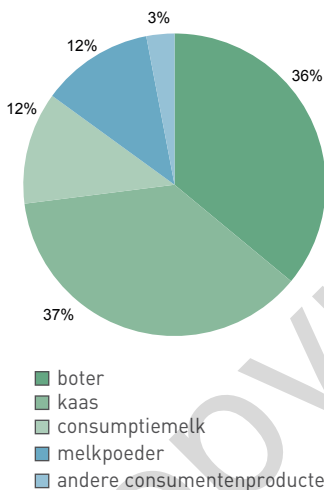
Tabel 1 Deense melkveehouderij vergeleken met Vlaanderen - Bron: Boerenbond

Deense landbouw in vogelvlucht	Denemarken	Vlaanderen
Totale oppervlakte (km ²)	43.094	13.682
Aantal inwoners/km ²	111	470
Oppervlakte cultuurgrond (ha)	2.646.000	640.000
Aandeel landbouwgrond in totale oppervlakte (%)	61,4	47,0
Totale oppervlakte granen	1.469.000 (56%)	129.672 (20%)
Aantal landbouwbedrijven	42.099	38.500
Aantal melkkoeien	579.000	250.000
Aantal zoogkoeien	101.000	165.000
Totale varkensstapel	13.173.000	6.210.000
Gemiddelde bedrijfsgrootte (ha)	62,9	16,6

2 miljoen l melk geproduceerd. De melkproductie gebeurt overwegend grondgebonden met mogelijkheden voor mestafzet op het eigen bedrijf. Indien er al mest moet worden afgezet in burensregeling wordt hier ongeveer 1,5 euro/m³ voor betaald. Weidegang wordt in Denemarken nog slechts sporadisch toegepast. Ruim 96% van de melk wordt verwerkt door coöperatieve zuivelbedrijven, waarvan ARLA de bekendste en de grootste is. Het coöperatieve gedachtengoed is sterk veranderd in de Deense genen, met de aanwezigheid van coöperatieve wereldspelers in alle sectoren, die samen goed zijn voor 10% van het Deense bnp. Denemarken verhandelt de quota via een beursstelsel. De huidige prijszetting bedraagt ongeveer 15 eurocent. Toch blijven quota ook in Denemarken nog steeds een beperkende factor. De voorbije jaren zijn de Denen steeds bijna jaarlijks superheffing verschuldigd, waardoor veel geld uit de zuivelsector wegvloede.

Deense export bepalend voor landbouw

De productportefeuille van de Deense zuivelindustrie is verspreid over verschillende consumentenproducten met toegevoegde waarde (figuur 1). 90% van de melk wordt op Jutland geproduceerd. Op

Figuur 1 Productportefeuille van de Deense zuivelindustrie, aanwending van de melkproductie in % van de geproduceerde liters
- Bron: Boerenbond

de eilanden Funen en Zeeland – waar de akkerbouw belangrijker is – wordt respectievelijk slechts 5% van de Deense melk geproduceerd. De Deense zuivel is erg exportgericht met een bijdrage van bijna 16% in de globale landbouwexport van Denemarken. Ruim twee derde van de totale productie wordt geëxporteerd. De bekende Deense blauwe kazen zijn het

voornaamste exportproduct. Voor de meeste landbouwproducten heeft Denemarken een hoge graad van zelfvoorziening. Enkel voor rund- en kalfsvlees en eieren is de Deense interne markt afhankelijk van buitenlandse aanvoer. Ondanks het vaak extensieve grondgebruik wordt slechts 7% van de totale oppervlakte in Denemarken biologisch uitgebaat. Sinds het jaar 2000 neemt het aantal biologische bedrijven gestaag af. Momenteel is

In 10 jaar halveerde het aantal bedrijven en verdubbelde de melkproductie per bedrijf.

hun aantal gehalveerd, maar toch scoort de melkveehouderij met 10% het hoogste aandeel in de biologische bedrijven.

Hypotheekcrisis nekt Deense bedrijven

De Deense landbouw wordt gefinancierd door een erg versnipperde bankensector waar de concurrentie bikkelhard is. Typisch voor Denemarken is het hoge percentage grond dat de boeren in eigendom hebben (meer dan 80%). Op het Deense platteland wonen heel weinig burgers. Bovendien beperkt een wet de privé-eigendom van burgers. Wie niet actief is als landbouwer mag maximum 50 ha eigendom hebben. Recent werd deze oppervlakte nog opgetrokken, maar toch koos de overheid ervoor de landbouwgrond te reserveren voor de landbouwers. Door hun grote oppervlakte eigendom verwacht je van Deense landbouwers dat ze vermogend zijn, maar niets is minder waar. Door een spel van speculatie op beursnoteringen en grondprijzen verdrievoudigden de grondwaarden tot ruim 40.000 euro/ha. Dergelijke hoge prijzen verwacht je niet onmiddellijk in een gebied met extensief grondgebruik. Heel veel banken hebben landbouwbedrijven hiervoor buitensporig gefinancierd. Er werden leningen afgesloten waarbij enkel intrest moest worden afgelost, van kapitaalsaflossing was geen sprake. Door de financiële crisis spatte de zeepbel uiteen en gingen heel wat Deense landbouwbedrijven over de kop. Eén op 4 Deense melkveehouders is virtueel failliet of boert bij gratie van de bank! 42% van de bedrijven heeft minder dan 20% eigen vermogen! Een gemiddeld melkveebedrijf in Denemarken kijkt op tegen een schuldenlast van 2,5 euro/100 l. Rentelasten

nemen een groot aandeel van de productiekosten per liter melk voor hun rekening.

Goedkope kapitaalverschaffing

Nochtans verloopt de financiering van landbouwbedrijven in Denemarken anders dan in de meeste West-Europese landen. Al meer dan 200 jaar bestaat een systeem van kredietverenigingen, vroegere staatsbedrijven, die goedkoop kapitaal voor lange periodes tegen een lage rente ter beschikking stellen van de landbouwbedrijven. Het uitgeleende geld is voor een deel afkomstig van commerciële banken die obligaties uitgeven. Daarnaast participeren ook institutionele beleggers (pensioenfondsen). De leningen

DENEMARKEN

Aantal melkkoeien: 579.000
 Aantal zoogkoeien: 101.000
 Gemiddelde bedrijfsgrootte (ha): 62,9

worden enkel uitgeschreven voor de vaste activa en hebben meestal een lange looptijd (30 jaar). Vaak wordt er enkel intrest betaald, zonder aflossing van kapitaal. De rente is gebaseerd op de Euribornotering met een variabele toeslag in functie van het ondernemingsplan dat de aanvrager kan voorleggen. In principe kan maximaal 70% van de waarde van het bedrijf gefinancierd worden, waarbij enkel de waarde in grond en gebouwen in aanmerking komt voor deze

financieringsvorm. Melkquota werden in het verleden niet direct meegerekend, maar speelden wel een rol bij de waarde-bepaling van de bedrijfszetel. Een ander belangrijk aspect is dat de lening of hypotheek overgedragen kan worden. Zo is het gangbaar dat een bedrijf wordt overgedragen inclusief de hypotheek. Naast dit voordelige financieringsmodel moesten snelgroeiende bedrijven bijkomend op zoek naar commerciële leningen. In tegenstelling tot de andere schakels uit de keten zijn er geen coöperatieve banken actief in Denemarken. Het gebrek aan kennis over de landbouwsector en de keiharde concurrentie tussen de private banken wordt door specialisten ook aangegeven als oorzaak van de grondenzeepbel.

Lessen uit de Deense crisis

In Denemarken werden landbouwbedrijven gefinancierd met als borgstelling de landbouwgrond in eigendom die overge-waardeerd werd. De bedrijfswaarde werd overschat en door de instorting van de grondprijzen vallen er veel faillissementen. Uit de Deense crisis blijkt dat grondprijzen ook kunnen dalen! In principe bepaalt het opbrengend vermogen de waarde van de grond. Dat is zo in het verleden geweest en dat zal ook zo in de toekomst blijven. In de intensieve regio's in Vlaanderen ligt dat opbrengend vermogen ook vandaag al hoger dan het rendement dat een melkveehouder er kan op halen. De grondgebonden uitbreiding van de melkveehouderij is in sommige regio's met de huidige kosten voor grond niet langer mogelijk en zal een belangrijke beperking worden voor de toekomstige groeimogelijkheden van de sector. Door niet-grondgebonden te groeien maken melkveebedrijven zich afhankelijk van mestafzetkosten en voederaankopen, wat een extra oorzaak van volatiliteit is. Door die toenemende volatiliteit moeten melkveehouders meer dan in het verleden bezig zijn met de planning van hun kasstromen. Te verwachten ontvangsten en uitgaven moeten maandelijks worden bijgestuurd, zodat ze zicht krijgen op de eventuele tekorten die dreigen te ontstaan.

In Vlaanderen zit op veel gronden speculatieve waarde en zijn er bovendien ook heel wat geïnteresseerden van buiten de landbouw, die als plattelanders hun eigen stukje open ruimte willen inrichten en beheren. Hierdoor is de kans dat de grondmarkt instort veel kleiner dan in andere dunbevolkte gebieden zoals Denemarken. Tot slot verdient het Deense financieringsmodel een verdere analyse.

Op de jaarlijkse studiereis maakten de rundveeconsulenten van Boerenbond kennis met de Deense melkveehouderij, een sector in crisis.

Als we als landbouwsector de gronden in de toekomst in eigendom willen blijven houden, zal er een andere vorm van financiering en overdracht ontwikkeld moeten worden. Voor de Vlaamse melkveehouder blijft evenwichtig groeien met grond, gebouwen en koeien de boodschap. Met de beschikbare kennis van zaken en het typisch gedreven Vlaamse ondernemer-

schap blijft dit de beste garantie voor een succesvolle toekomst van de melkveehouderij! ■

DANISH BOARD VERDEDIGT BELANGEN

Als gevolg van de zuivelcrisis werd de *Danish Agriculture and Food Council* opgericht, waarin alle schakels van de keten van productie tot vermarkting betrokken zijn. Een onderdeel hiervan is de *Danish Dairy Board*, die de zuivelindustrie en melkveehouders vertegenwoordigt. De structuur wordt gefinancierd door een combinatie van sectorbijdragen en diverse taksen (bijvoorbeeld een taks op gewasbeschermingsmiddelen). Dertig bestuurders maken de strategische sectorkeuzes. De *Danish Dairy Board* is actief op het vlak van Europese lobby inzake zuivelbeleid, marktontwikkeling en exploratie, bedrijfsadvisering en kennisopbouw en innovatie. Voor

de zuivelsector is ARLA een sterke speler, met ruim 96% van de melkophaling. ARLA kan op basis van een wettelijke verplichting geen nieuwe leveraars weigeren. De coöperatie kan in de praktijk dus niet zelf bepalen bij wie wel en bij wie geen melk wordt opgehaald. Na de melkcrisis van 2009 werd de opzegtermijn verkort. Melkvee-houders hebben in principe een opzeg van 4 maanden bij ARLA. Door de hoge prijzen van het ogenblik is er veel interesse voor de spotmarkt. Nogal wat Deense melkveehouders vinden dat er te weinig concurrentie is onder de melkerijen, door het overheersende marktaandeel van ARLA.